

ASHA ARCHIVES 3729

शीत.

१

श्रीगणेशायनमः॥ ॥ अपसंक्षिप्तशीतलाविधानम्॥ आसने उपविष्टपादस्य दीपं प्रज्वाल्य
अर्घ्यं संस्थाप्य प्राणानां यमसूर्यार्घ्यं दत्वा पुनरर्घ्यं संस्थाप्य प्राणानां यमस्य हस्ते कुशति
लजलाभ्यां यमस्य अग्रहं अमुको हं अमुकगणेशमुकशर्भणः विष्णोऽजत्यसकलबाधा
निवृत्तये वा वजीवशीतला प्रीतिपूर्वकं सकलोपद्रवशममार्थं शीतला देव्याः कलशोपरि
आवाहनपूर्वकं पूजनं करिष्ये तदंगत्वेन दीपगणेशकलशानां स्थापनपूर्वकं पूजनं क
रिष्ये इति संकल्प्य दीपं संज्जगणेशं पूजयेत्॥ ततः कलशविधिना कलशं संस्थाप्य स्था
ल्यां विंशति कोणाभ्युपगच्छामितं मंत्रं विलिख्य कलशोपरि स्थाप्य तत्र शीतला मावाहयेत्
हस्ते जलं गृहीत्वा अस्य शीतला मंत्रस्य उपमसुअपिष्टं हृतीं छंदशीतला देवता अमुकस्य

या वजीवविष्णोरादिभयनिवारणार्थं आवाहने पूजने स्तोत्रपाठे विनियोगः॥ ॥ ॐ उपम
सुअपयेनमः शिरसि॥ ॐ हृतीं छंदसेनमः॥ मुखे॥ ॐ शीतला देवता येनमः॥ हृदि॥ इति
संस्थापित्वा सः॥ आ अंगुष्ठाभ्यां नमः॥ ॐ श्रीतर्जनीभ्यां स्वाहा॥ ॐ श्रीमध्यमाभ्यां वषट्॥ ॐ
श्रीअनामिकाभ्यां हुं॥ ॐ श्रीकनिष्ठिकाभ्यां वौषट्॥ ॐ श्रीकरतलकरपुष्पाभ्यां फट्॥ ॐ श्री
हृदयाय नमः॥ ॐ श्रीशिरसे स्वाहा॥ ॐ श्रीशिरसायैव वषट्॥ ॐ श्रीकवचाय हुं॥ ॐ श्रीनेत्रत्रयाय
वौषट्॥ ॐ श्रीकवचाय हुं॥ ॐ श्रीः अस्त्राय फट्॥ इति करघट्टांगान्यस्य ध्यायेत् ध्यायेच्च शी
तला देवी एवमस्यादिगं वरा॥ मार्जनीसर्पहस्तां च रक्तपुष्पादिचर्चिताम्॥ तैलादिमलसं
युक्तवस्त्रपादलिशोर्ध्वकाम्॥ इति ध्यात्वा॥ ॐ ह्रीं श्रीं शीतला येनमः॥ इति मूलमंत्रेण त्रिको

शीत.
२

एतन्मध्यविंदोमावाहनायमुद्रया मूशीतले इहा वहेति आवाहयेत्. एवंस्थापनसंनिधायनसोतिरेध
नसंमुखीकरणं कृत्वा येनि मुद्रां प्रदर्शय. प्राणाप्रतिष्ठा कृत्वा पूर्वोक्तमूलमंत्रोच्चारपूर्वकं पूजयेत्. ए
तयाश्च मू. शीतलाये नमः. इदमर्घ्यम्. शीतलाये स्वाहा. इदमाचमनीयम्. शीतलाये स्वधा.
एवंस्नानीयं निवेदयामि. वस्त्रं निवेदयामि. भूषणानि निवेदयामि. गंधं. अक्षतं. पुष्पं निवेद्य. पुष्पांजलिं
दत्वा गंधपुष्पाक्षतैरिष्टं पूजयेत्. त्रिकोणासंमुखे अं. ओं श्री. को. ५ वाये नमः. वा. मे. अं. ओं श्री. म. स्तुति
ये नमः. दक्षिणकोणे. अं. ओं श्री. सर. वि. का. ये नमः. इति संपूज्य. भूपुरे अथ भैरवान् पूजयेत्. अं. अ. सि. ता.
रु. भै. र. वा. य. न. मः. अं. रु. रु. भै. र. वा. य. न. मः. ॥ अं. चं. उ. भै. रं. अं. क्रो. ध. भै. रं. अं. उ. म. न. भै. रं. अं. क. पाल. भै. रं. अं. भौ. ष.
रा. भै. रं. अं. सं. हार. भै. रं. इत्यथ भैरवान् संपूज्य मूलमुद्रायां सांगोपे सवाहनौपे सपरिवारौपे शीतलादेव्यै न
मः. इति पुनर्गंधपुष्पाक्षतैः पूज्य धूपादिपात्राणि प्रोक्ष्य पूज्यम्. एष अक्षय. साक्षां. स वा. स प. शीतलाये
निवेदयामि एवं शिपने वेद्यादि वेद्यनी एतन्मूलं कृत्वा ज्योतिराशतं पूज्यस्तोत्रादि पठेत्. ॥ इति शीतला पूजा. ॥

२

दे सुवाच ॥ ॥ भगवन् सर्वधर्मज्ञ चंद्र
विस्फोटक निवारणं ॥ केन संज्ञायते
दिग्निमिच्छामि तन्मे ब्रूहि महाप्रभो ॥ ॥
मिरहस्यं सर्वकामदं ॥ गोपितं त्रिभुलो
रक्षकं तामय त्रेदं चें बुद्धिर्लभं ॥ यस्मै
जायते ततश्च एतदेव नृणां सर्वसुखा
रां चैव तद्वहि ॥ यत्र यस्मायुक्तं भू
यन्त्रं त्रैलोक्यरक्षकं ॥ त्रिकोण मध्ये
दारे निवेदे विमायावीजं मुनिभिर्नितं ॥

च उदयानिधे ॥ शीतलासंभवं देव
नृणां कथं वैशांतिमाप्नुयात् ॥ एतदे
श्री ईश्वर उवाच ॥ भू. ए. दि. वि. प्र. व. क्ष्या
के बुत्वत्स्निहात् कथयामि ते त्रैलोक्य
धारणमात्रेण विस्फोटक निवारणं
वहं ॥ आदौ त्रिकोणां संलिख्य षड्को
पुरेण विशीर्षितं ॥ चतुर्द्वारसमायुक्तं
विलिखेत्पुण्यं वा एतद्वत्तमे ॥ पूर्व
हंकारं च उकारं च. हंकारं सुरवंदिता ॥

शीत.
३

दक्षिणे कामबीजं च जलं बहिः प्रभंजनं ॥ पश्चिमे परमेशानिरमा बीजं वरानने ॥ शकारं च मकारं च लकारं
विंदुसंयुतं ॥ उत्तरदिशि विनिरेत ॥ तृतीयशक्तिबीजकं ॥ कूर्चबीजं त्रया बीजं शोकारं परमेश्वरिण ॥ वाये सु
वेद्यये देवि मंत्रोभिर्वरानने ॥ प्रणवंचरमोचैव कामबीजं च शक्तिं ॥ पुनः प्रणवमालिरव्य कूर्चबीजं तथा
परं ॥ लज्जा बीजं च श्रीमोतीजं हूं सौः बीजं ततः परं ॥ वक्ष्ये पुनः कूर्चं च बाहुकं रक्षयुगं वदेत् ॥ हूं फूं त्वाहांतको
मंत्रो विस्फोटक भयापहं ॥ यंत्रमेतन्महेशानि सर्वदुःखनिवारणं ॥ काश्मीरं घनसारं च मगनाभिं च गेरिकं ॥
चंदनं रोचनं मांसी करि शनं महेश्वरिण ॥ पावके नलमालोयनिश्चिदे भूर्जपत्रके ॥ विनिरेत पटसंज्ञा संवे
व्यजनुमंडितं ॥ पंचाष्टमे तनसंख्याप्य प्राणस्य पनमाचरेत् ॥ ॐ अस्म श्रीशीतला देव्या धारणं यंत्रस्य महापै
रवन्मोक्षरुद्रं च ॥ श्रीशीतला देवता विस्फोटकं शांतिवर्धनं धारणं विनिमोगः ॥ श्रीकौस्तुभः शमलवरं
शीतला देवि पांडुकां पूजयामि नमः ॥ अनेन पूजये यंत्रं गंधपुष्पादिभिः शुभैः ॥ त्वर्णं संधारये यंत्रं सर्वकाम

३

सर्वकामसमृद्धिदं ॥ एतस्म्य धारणा देवि विस्फोटकविनाशनं ॥ सत्यं सत्यं भवे देवि च त्नेहा त्वकटीकृतं ॥ न देयं य
त्र कुत्रापि देयं योग्याय साधवे ॥ ॥ अथापरंप्रवक्ष्यामि शीतलायाः प्रियं करं ॥ यस्यानुष्ठानमात्रेण विस्फोट
कविनाशनं ॥ यत्कृते शीतला देवी संजुष्टा भवति क्षणात् ॥ अश्वत्थमूला दानीयमृत्तिकां परिशोधयेत् ॥ पंचाक्षरेण मं
त्रेण कर्पूरेण वल्लोचनं ॥ सहस्रत्रयसंख्याकं लिङ्गं निर्माय पार्थिवं ॥ चिंता मणि विधानेन पूजयेन्मासमात्रकं ॥ विल्व
पत्रैस्त निश्चिदेः नैवेद्यं शर्करासतः ॥ ततो भवति सुखी ता शीतला रोगहारिणी ॥ ॥ अथापरंप्रवक्ष्यामि शीतला पू
जनक्रमं ॥ यत्कृत्वा सततं देवि विस्फोटक भयं नहि ॥ सुशीतले ततो येन कर्पूरा गन्धित चान्दने ॥ संख्याप्य पूजये
द्भक्त्या तोय मध्ये समाश्रितां ॥ एकविंशदिनं यावत्ततः शांतिर्भवेत् किल ॥ शालुकाम एतदेविकुं पं संख्याप्य यत्नतः
तत्र देवी समावाप्य शीतलां परमेश्वरी ॥ गंधपुष्पोपहारेण पूजयेत्परया मुदा ॥ पूजा समाप्ते देव्यास्तु विसर्जनमु
पाचरेत् ॥ यत्किंचित्क्रियते कर्म शीतला प्रीतिहेतवे ॥ तत्र दक्षयतां यान्ति शीतलायाः प्रसादतः ॥ अथ वक्ष्या

शीत
४

मिदेवेशिशितलाप्रीतिकारकं॥ सर्वयोगप्रशमनविष्कोटकनिवारणं॥ यत्कृत्वा देवदेवेशिशितलापरितुष्यति॥
तदहंसप्रवक्ष्यामिहृत्पंरमाहुतं॥ शीतलाहृदयमेतत्सर्वदुःखनिवारणं॥ रमावोजं कामराजं तातोयं वाज
मुत्तमं॥ एवं च याक्षीविद्यागोपिता सुरवंदिता॥ लक्ष्म्यं जपित्वा तु तदशांशेन होमयेत्॥ पापसेनघ
ताक्तेन संस्कृते हृष्यवाहने॥ तदन्ते जलकुंभाद्यदातया दशसंख्याकाः॥ अत्र दानं विशेषेण शीतला प्री
तिहेतवे॥ दद्यात्परमया भक्त्या विप्रासं भोजयेत्ततः॥ तदन्ते महंशं पूज्यं कुर्यात्सर्वशुभाय॥ एवं कृत्वा
महेशानिशितलापरितुष्यति॥ इति संक्षेपतः प्रोक्तं विष्कोटकभयापहं॥ यस्येतन्निविधानेन शीतला परमे
श्वरीम्॥ समाराधयति प्राज्ञः सर्वान्कामानवाप्नुयात्॥ ॥ इति श्रीहृदयामले आरोग्यकारो हरगोरीसं
वादेशीतलाशान्तिविधानं॥ ॥ शुभम्॥ ॐ नमः श्रीशीतला देवे॥ शीतलेति पदं गृह्यविष्कोटकज्वरं तथा॥ नाशय
पदं स्वाहान्नप्रणवादिक्॥ ॐ शीतले विष्कोटकज्वरं नाशय स्वाहा॥ पीतसूत्रेण तेषु येन नेन मंत्रेण सप्तधा पीज्य शीतला

शीतलेति पदं गृह्यविष्कोटकज्वरं तथा॥ नाशय पदं स्वाहा

४

श्रीशीतला देवे नमः॥ ॥ शीतला वादायेन भक्तानां च प्रजायते॥ दर्शनादेव सोऽयं च सुखं चैव वदस्व तत्॥
स्तुतुवाच॥ शीतला सूर्यकर्णा च तथा त्वं त्वरा हि मा॥ दीर्घदंडा विरूपाक्षी शीतलत्वं प्रसीदतु॥ ध
रात्मजेन वारेण पूजां च वतु पाकृता॥ तया तु याजगच्छत्री शीतला वरदा सदा॥ हरिदातं दुलीभूर्तो पूजयित्वा
विधानतः॥ बालानां शान्तिकर्त्री च शीतले देवि चंडिके॥ बालानां शान्तिकर्त्री च शीतले वरदा भवा॥ रक्तवर्णी
हरा चैकज्वरदा हविमोक्षणी॥ शीतला वरदे तेषां न वनामस्मरंति ये॥ दुर्गारूपा हि देवित्वं सर्वेषां शी
तिकारिणी॥ स्मरंति च दिवा रात्रौ चारोप्यं प्रविष्टं॥ नमस्ते शीतले देवि शीतले कुरु वारणा॥ त्रेलो
कं वंदिते देवि शीतले वरदा सदा॥ स्तोत्रं चैव पठेद्यस्तु तस्य रोगभयं कुतः॥ न वस्मरणा मां सर्वदुः
खं निवारयेत्॥ पंचांगश्रवणं कुर्यान्नस्य नुद्याम देव हि॥ तस्य बालस्य सौख्यं हि भिक्षुः॥ ॥ नमः
शीतले ये स्मरंतित्यां सुवंति च त्वहर्निशं॥ धनदा पुत्रदा चैव तेषां मातः प्रसीदति॥

शीत.

नयो दानवास्तथा ॥ तेषां चैव तदा दत्तं तु श्वात्वं देवि शीतले ॥ तव दर्शनमात्रेण आशि
द्युतपद्ममल्लानं कदाचिन्नेव कारयेत् ॥ अथ देवाभ्युजयेत् ॥ ओषधं नैव कारयेत् ॥ तामा
दिवर्जितताम्राद्यसमाचरेत् ॥ चरतो दके सैदेवि शरीरं योषिभिश्च येत् ॥ तस्य बालस्य देहे तु ॥ त्वं भव
तितत्क्षणात् ॥ ग्रहाणां अकिनीतां च त्वत्प्रसादाद्भवेत् ॥ यस्य तुष्टाभिर्देवि त्रिदशास्तस्य संमुखं
वदनात्स्मरणं तूज्यं शीतले तेन मोनेन मोनमः ॥ ये स्मरन्ति च त्वां मातः शीतलेशीतले त्विति ॥ राजका
र्ये षेयुः शीतला तस्य नुष्यति ॥ चिरं विहरि रूढे श्च स्मर्यते त्वां स देवहि ॥ तेषां त्वया वरे दशोऽपरा
रूढेण भाषितं ॥ ब्राह्मणस्य मुखं चैव यः शृणोति च बालकः ॥ सोऽपि मुक्तो भवेच्छीघ्रं बालको नात्र संश
यः ॥ शीतला शीतला चैव हृण कीर्तय कीर्तया ॥ महत्ता वंदाला चैव यस्मात्तेन मोनमः ॥ इदं स्तोत्रं

अथ पूजाविधिः ॥ ॥ पूर्वाभिमुखं स्थित्वा गोमये दके नलिप्रभं मोचनं ध्यायेत् ॥ एकापत्रके कृताधारे नूतन
निर्बुराकलशैकं स्थापयित्वा तीर्थोदकेन पूरयेत् ॥ त्वापंच पत्रवपंच चरत्तगोडग्यास्तदादिभिः पूरयेत् ॥ पूज
येत् ॥ त्रिगचम्य ॥ अथोत्पादि ॥ गणपतिं गृहदेवतां तमस्तुत्य ॥ न्यासा ॥ अंशां अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ षट्दोर्ध
पुक्कमंत्रेण करं न्यासे कुर्यात् ॥ आधारेत्यादि ॥ पुष्पिकासनं ॥ अंगसभासनाये नमः ॥ आनं ॥
ध्यायेत् शीतला देवीं सभस्यादिगंवां ॥ मार्जनीकलशोपेतां सूर्यालं कृतमस्तकां ॥ आवाहनादि ॥ पा
थार्थाचनोपादि ॥ स्नानं चंदनाक्षतपुष्पैः पूजयेत् ॥ अं श्री शीतला ये पाद्यं नमः ॥ इत्यादि ॥ त्रयाञ्जलि ॥ अं
शाः शीला ये नमः ॥ वलि ॥ षडंगेन पूजयेत् ॥ धूपदीपनैवेद्यपलतां च त्वं दद्यात् ॥ मूलमंत्रेण जपः ॥ स्तोत्र
शीतले देवदेवे शिसर्वाप इव नाशिति ॥ ब्रह्मि मांगिरिजे मातर्विष्कोटकभयादितं ॥ अत्र गंधादि ॥ संकल्प
अथामुकमासीयामुकपक्षे मुक्तिथौ नक्षत्रादि ॥ अमुकगोत्रस्य अमुकनामसूरीकामहोयरो गोपसमः

शीत.

७

शीतलैः पकामः शीतलादेवी पूजापूर्वक शतकृतं वादशावर्तस्वापे चावर्तयामोत्रपाठमां करिष्यामि ॥
 पादावसाने मर्जन्यग्रेण कलशोदकेन रोमणमभिषिंचयेत् ॥ श्रौः शान्तिरिति वेदेना ॥ अथ कथा ॥ हेमाद्रोभ
 विष्णुपुराणे ॥ ॥ श्रीकृष्ण उवाच ॥ प्रसिद्धं श्रूयतां रम्यं नागरं हस्तिनापुरं ॥ इन्द्रमुन्मथराजाभूत् नृपाते लोक
 पालकः ॥ धर्मशर्माभिधाना मत्स्यभाष्ये यशस्विनी ॥ क्रियताम्नां च साध्वी च दानशीला प्रियंवदा ॥ चभ्रयः प्र
 थमः पुत्रो महाधर्मेति नामतः ॥ द्वितीया च तथा पुत्री तस्य जाता गुणोत्तमा ॥ पुत्री लक्षणा संपन्ना भुवकारिणि नामतः ॥ च
 वधे सापि नुर्गेहे सर्वगगुणा सुंदरी ॥ नाम्ना रूपेणा सा बाला सर्वापि सगुणा भिक्ता ॥ सा पुष्टिकुण्डली चेताय च हस्ता प्रि
 यंवदा ॥ पतेहि देहमानेन लक्ष्मीवान् रूपवान् गुणैः ॥ समाययोच जग्राह पाणि ग्रहणपूर्वकं ॥ कदाचित् सपितु
 र्गेहं जा मा जानयता यवा ॥ आजगामोपरिजगेत सुत्रागमनोत्सुकः ॥ प्रणम्य च पितुः पादौ चरितं चारुहासिनीम्
 तत्पुत्रीं प्रकृत्या मासजामाता कृतविग्रहः ॥ रथमारुह्य हेत्वा मित्त्यास्यामि स्वपुरे गृहं ॥ तस्यापिते सुवाचे दंदं प
 त्यैः शुभहेतवे ॥ उत्रित्वं सुस्थिरा भूत्वा वासरेकं क्षमस्व मे ॥ शीतला सप्तमी नाम बुतं चरुते शुभे ॥ सोभापारोप